HARDSYSSEL
HISTORISK SAMFUND AF 1906

Nyhedsbrev nr. 16 - Maj 2018

Hardsyssel Historisk Samfund udsender med jævne mellemrum et elektronisk nyhedsbrev til vores medlemmer med stort og småt om arrangementer, hvad bestyrelsen har gang i, og hvad du som medlem kan forvente og glæde dig til.









Ovenstående fotos er fra Søby Brunkulsmuseums hjemmeside.

Sommermøde den 24. juni i Søby Brunkulslejer

Brunkul løste under Besættelsen 1940-45 to vigtige opgaver - brændsel og beskæftigelse. På den baggrund tiltrak Søby Brunkulslejer ved Brande arbejdskraft fra alle egne af landet. Brunkulsarbejderen spillede en vigtig rolle på en af Danmarks største og vigtigste arbejdspladser, som leverede brændsel over hele landet. I 1940-erne og frem til 1970 husede området Danmarks farligste arbejdsplads.

Søndag den 24. juni har medlemmerne af Hardsyssel Historisk Samfund muligheden for at høre og se mere om Søby Brunskulslejres spændende historie, og hvordan området ser ud i dag, hvor Søby er et fantastisk naturområde.

Brunkulslejerne er rammen om Historisk Samfunds årlige sommermøde. I god tid før den 24. juni får du via et elektronisk nyhedsbrev nærmere invitation til og program for mødet. Men sæt allerede nu kryds i kalenderen. Som det var tilfældet ved Historisk Samfunds årsmøde på Politigården, er det af pladshensyn nødvendigt med tilmelding til sommermødet.

Det sker via vores hjemmeside www.hardsyssel.org, men det kan du læse nærmere om, når invitationen til mødet sendes ud. Læs mere om Søby Brunskulslejer på www.brunkulsmuseum.dk

Bestyrelsen har i øvrigt også fastlagt dato og sted for foreningens årlige arrangement, Historiens Dag, hvor årets udgave af Hardsyssels Årbog præsenteres. Det bliver lørdag den 27. oktober på Staby Efterskole.

Et aktivt år i Historisk Samfund

Nyt navn. Nyt logo og nyt visuelt design. Ny hjemmeside. Ny struktur i ledelsen. Nye initiativer til gavn for nuværende medlemmer og for at skaffe nye medlemmer.

Jo, formanden for Hardsyssel Historisk Samfund, Per Lunde Lauridsen, kunne berette om et meget aktivt 2017 i foreningen, da han aflagde beretning på generalforsamlin-



Generalforsamlingen blev ledet af Holstebro Kommunes borgmester, H. C. Østerby. Her ses han sammen med foreningens formand, Per Lunde Lauridsen.



Der er stor tilslutning til Hardsyssel Historisk Samfunds arrangementer. Det var der også ved generalforsamlingen og årsmødet på Politigården i Holstebro, der samlede 90 mennesker.



Historisk Samfund har lavet en plancheudstilling i anledning af, at Hardsyssels Årbog er udkommet i 110 år. Udstillingen kan lånes af biblioteker, museer m.fl. Her ses en del af plancherne på en udstilling i Rådhushallen i Ringkøbing.

gen den 10. marts på Politigården i Holstebro. Ca. 90 mennesker deltog i generalforsamlingen og det efterfølgende årsmøde.

I beretningen glædede formanden sig bl.a. over, at der var særdeles god tilslutning til foreningens arrangementer i 2017 - årsmødet på Tambohus Kro og herregården Hindsels på Thyholm, sommermødet på herregården Kabbel ved Lemvig og Historiens Dag på Brejninggaard Efterskole.

Af initiativer, der peger fremad, nævnte Per Lunde Lauridsen bl.a. en plancheudstilling, der er på vandring til museer og lokalhistoriske arkiver, og planerne om at starte en regionalhistorisk børneklub med navnet »Hardsyssels Historiske Helte« i samarbejde med Frivillighedsakademiet i Ringkøbing-Skjern Kommune.

Formanden oplyste også i sin beretning, at foreningen var på vej med en ny avis med titlen Hardsyssel Tidende. Efter generalforsamlingen er den første udgave af avisen udkommet i 2.000 eksemplarer. Læs om Hardsyssel Tidende andetsteds i dette nyhedsbrev.

Foreningens kasserer, Frode Riber, oplyste i sin beretning på generalforsamlingen bl.a., at foreningen ved udgangen af året havde 721 medlemmer. Det er en tilbagegang på 18 medlemmer i forhold til året før.

Regnskabet viste et underskud på godt 24.000 kr., hvilket især skyldtes udgifter til foreningens nye logo og nye design. Foreningens egenkapital var ved udgangen af året på knap 96.000 kr.

På generalforsamlingen blev foreningens kontingent for 2018 fastsat til uændret 160 kr.

På valg til bestyrelsen var Per Lunde Lauridsen, Lem, og Hans Herping, Ringkøbing. De blev begge genvalgt. De tre øvrige medlemmer i bestyrelsen er Frode Riber, Krunderup, Gudrun Gormsen, Holstebro, og Jens Erik Villadsen, Holstebro.

Ifølge foreningens nye vedtægter vælges der hvert år på generalforsamlingen to suppleanter, der kan deltage aktivt i bestyrelsesarbejdet. På valg som suppleanter var Bent Skaarup Pedersen, Stauning, og Per Axelsen, Stauning. De blev begge genvalgt.

Som revisorer genvalgtes Børge Sørensen, Ringkøbing, og Steen Løvbjerg, Ringkøbing.

Generalforsamlingen blev ledet af Holstebros borgme-



Politidirektør Jens Kaasgaard fortalte meget levende og interessant om arbejdet i Midt- og Vestjyllands Politi.



Der blev lyttet intenst til politidirektørens foredrag om Midt- og Vestjyllands Politi.



Kaffe og kage nydes under årsmødet i Politigårdens kantine.

ster, H. C. Østerby. Som tak for indsatsen fik borgmesteren overrakt et eksemplar af bogen om fattiggårde og fattighuse i Ringkøbing Amt og en flaske Hardsyssel-bitter.

Den nye virkelighed for Midt- og Vestjyllands Politi

Kriminaliteten ændrer sig. Generelt bliver der færre, traditionelle straffelovssager. Til gengæld er der en voldsom stigning i IT-kriminaliteten.

Det er bl.a. den virkelighed og de udfordringer, som Midt- og Vestjyllands Politi står midt i og forholder sig til med f.eks. nye og moderne virkemidler. På årsmødet i Hardsyssel Historisk Samfund den 10. marts på Politigården i Holstebro gav politidirektør i Midt- og Vestjyllands Politi, Jens Kaasgaard de mange deltagere i mødet et meget indgående kendskab til det moderne politis arbejde, kompetencer og virkemidler i dag.

Her er nogle af de mange facts med tilhørende forklaringer, som Jens Kaasgaard tegnede af virkeligheden 2018 i Midt- og Vestjyllands Politi:

- Midt- og Vestjyllands Politi har i dag 1.050 ansatte. Når der som et led i udflytningen af statslige arbejdspladser til Provinsen, tilføres flere administrative medarbejdere til Holstebro, bliver det samlede antal ansatte på ca. 1.200.
- Godt 650 af medarbejderstaben i Midt- og Vestjyllands Politi er politituddannet.
- Midt- og Vestjyllands Politi har 150 tjenestebiler, 14 motorcykler og 27 tjenestehunde.
- Mellem 15 og 20 pct. af alle dræbte i trafikken i Danmark sker ved ulykker i Midt- og Vestjylland. Langt de fleste trafikuheld med dræbte i vores område sker på grund af hastighed, og godt 30 pct. sker ved eneuheld.
- Midt- og Vestjyllands Politi råder over 13 fotovogne til hastighedskontrol. Jens Kaasgaard aflivede myten om, at fotovognene er en »pengemaskine«. - Midt- og Vestjyllands Politi får ikke penge ud af antallet af fartsyndere, og vi bliver ikke målt på, hvor mange fartsyndere vi snupper«, sagde politidirektøren.
- Flere og flere bilister bliver taget med narko i blodet. Politiet har narkometre med som standardudstyr, og virkemidlerne til at afsløre narkobilister er kraftigt intensiveret.



HARDSYSSEL TIDENDE

BLADET UDGIVES AF HISTORISK SAMFUND AF 1906 NR. 1 - 2018

Erfaren kvinde ved roret på strandingsmuseum

Af Annette Holm - Det er en erfaren kvinde, der nu står ved roret på Strandingsmuseum »St. George« i Thorsminde.

Helle Henningsen har årtiers arbejde på vestjyske museer i bagagen, men hun har altid været fascineret af det lille fiskersamfund og det spændende museum på grund af den sammenhæng, der er mellem museets unikke placering og de dramatiske begivenheder, der har udspillets sig på vestkysten.

Midt i januar blev den 53-årige middelalderarkæolog fra Velling ved Ringkøbing ansat som afdelingsleder på strandingsmuseet, og hun vil gøre sit til, at museet bliver kendt viden om i ind- og udland.

»Museet har en stærk udstråling i sig selv, og det vil jeg ikke lave om på. Min opgave bliver blandt andet at markedsføre museet som den attraktion, det er, og samtidig holde fast i, at vores formidling er baseret på faglig viden,« siger Helle Henningsen og tilføjer:

»Nu fortæller museet ikke kun om strandinger, men også om sørfarten langs vestkysten og om kystbefolkningens møde med sørfolk fra hele verden. De lokale tog sig af dem, der strandede, hjalp dem og fik samtidig en del af deres udkomme af strandinger, for eksempel i form af bjærgelen.« I begyndelsen af marts åbnede den første særudstilling efter museets udvidelse sidste år, og den handler om strandet plastik. »Hensigten med særudstillingen er at udbrede viden om det enorme problem med plastforurening af havene. De fleste af den arrangementer, vi laver i sommer, vil relatere sig til den. Jeg kan godt lide udstillingen, fordi den ikke kun maler et dystert billede, men også peger på fremad og hukker os på, at vi selv kan gøre noget,« siger Helle Henningsen og oplyser, at der i nærheden af museet vil blive sat containere op til strandet plastik og andet affald fra stranden.

Afdelingsleder Helle Henningsen ved hovedtrafikkonen på Strandingsmuseet - roret fra »St. George«. Foto: Annette Holm.

Det falder helt i tråd med museets ønske om at inddrage de besøgende, når de går på opdagelse i udstillingerne, og Helle Henningsen glæder sig over, at mange af dette, man kan prøve på og uden for museet samler hele familien.

Hun synes, det er spændende at arbejde på Strandingsmuseet igen. Hun var i godt 20 år tilknyttet Ringkøbing Museum og dets leder, da museet i 2005-06 skulle overdrages hertil til Holstebro Museum, men det var dengang mest det administrative, hun varetog. De sidste 10 år har hun arbejdet på Holstebro Museum fortrinsvis med projekter med Nr. Vosborg og middelalderborge som de største.

Da stillingen som afdelingsleder på Strandingsmuseet blev slået op, blev hun opfordret til at søge den og slog til, selv om hun ikke var pjattet med en fuldtidsstilling. Om det er en slutstilling, hun er i gang med, har hun ikke lavet over, for måske dukker der noget andet op om nogle år. »Det er et sjovt og spændende arbejde, og jeg kender institutionen indefra og kulturen. Jeg arbejder tæt sammen med museets ledelse, mine kolleger på De Kulturhistoriske Museer i Holstebro, som Strandingsmuseet er en af deling af. Desuden sætter jeg pris på samarbejdet med Strandingsmuseets støtteforening, Thorsminde by og havn. Strandingsmuseet og Thorsminde hører sammen,« siger Helle Henningsen.

Hun er klar og museet er gearet til sommeren, der er højsæson. I år har museet som et forsøg åbent hver dag kl. 10-17 frem til 4. november.

Strandingsmuseet »St. George« i Thorsminde.

FAKTA OM STRANDINGSMUSEET I THORSMINDE

Strandingsmuseum St. George åbnede første gang i 1992 og genåbnede efter en totalrenovering som et helt nyt museum i 2017.

Grundstammen i museet er fund bjærget fra havets bund i slutningen af 1980'erne fra de to engelske linjeskibe HMS St. George og HMS Defence, som strandede juleaftensmorgen 1811 i en orkan ud for Thorsminde.

Her ud over rummer museet genstande fra andre strandinger ved den jyske vestkyst.

Det første museum lå samme sted som det nuværende.

Strandingsmuseum St. George's marinearkæologiske ansvarsområde er den danske del af Nordsøen fra Thyborøn i nord til den dansk/tyske grænse i syd, samt de kystnære fjorde og åer i området fra vestkysten til den jyske hejderyg.

Foran museet er der indrettet en legeplads, hvor børn og voksne kan lege sig til en forståelse af Det Nærpejske Redningsvæsens arbejde.

HARDSYSSEL TIDENDE • NR: 1 • 2018 • 1



Lad turen gå til: Lars' grav på Ulfborg Hede

Af Annette Holm - Mange er på vej over Ulfborg Hede kommet forbi et trækors og en sten med navnet Lars, og de har undret sig over, hvorfor det står der.

Det er den grumme historie om en selvmorder, der i 1700-tallet ikke måtte komme i indviet jord på kirkegården og derfor fik sin grav ude på heden.

Sagnet fortæller, at Lars var karl på gården Kjærgård, der ligger begravet i Klitterne i Ulfborg Sande, hvor der nu er plantage. Det var en fattig ung mand, men han forelskede sig i en pige over sin stand, og så var det dengang udelukket, at de kunne blive gift.

Lars, der til tider var tungsindig, som man dengang kaldte det, når man havde en depression, var så angrebet af kærestesorg, at han hængte sig i et af udhusene på gården.

Han måtte ikke derfor ikke blive begravet på kirkegården, så hans afskedelse lagerne blev anbragt på en vogn, der blev forspændt to stude. De skulle føre liget af sted, og hvor de standsede, eller liget faldt af vognen, skulle Lars begraves.

Nogle fortæller, at den unge mand faldt af ved to gårde, men ingen ville vide af ham, så derfor blev han kørt ud på heden. Andre siger, at Lars faldt af vognen nær en tobuget bakke.

Sagnet gik i mange år, og i 1919 rejste nogle drenge et primitivt kors på stedet. Det endte på museet i Skjern, der nu er en del af Ringkøbing-Skjern Museum, og blev udstillet med følgende tekst: Kors, fundet i Selvmordergrav fra 1742 på Ulfborg-Hede.

I sommeren 1949 blev der sat et andet kors på stedet. Bagpå er der en lille kobberplade.

Gravstedet har i dag en sten, hvor-

»Han hængte sig blot, men hans Synd kaldes stor. Ingen Præst maatte over ham prøske og bede. Han maatte ej hvile i indviet Jord. Derfor fik han sin Grav paa den store og ensomme Hede«.

på der er indhugget navnet Lars, og den er formentlig sat på stedet sammen med korset i 1949.

Lars' grav er i dag en af Ulfborgs turistattraktioner, og folk, der kommer forbi stedet, lægger ofte blomster på den.

Fra starten var det ikke meningen, at Lars skulle have hverken grav, sten eller blomster, men tiderne har ændret sig. Sagnet om Lars lever den dag i dag på grund af hans grav ude på heden, men da det er mere end 200 år siden, Lars fik sit sidste hvilested, er der ingen garanti for, at kors og sten står præcis der, hvor Lars ligger.

For dem, der ikke kender Lars' grav, er den af finde ved Lystfiskevej 18 i Ulfborg.

Lars' grav på Ulfborg Hede med kors og sten. Bag på korset er Lars' historie kort beskrevet. Foto: Erhard Leach.

Giv det videre fortsætter i 2018

Af Annette Holm - Giv det videre - det landsdækkende projekt for at få danskerne til at skrive erindringer - fortsætter i 2018, og det glæder Poul Erik Pilgaard, der er leder af projektet i Ringkøbing Lokalhistoriske Arkiv.

»Giv det videre er vigtigt for arkiverne, fordi vi ikke længere får indleveret så mange dagbøger og breve. Det gør det svarere at få samlet danskernes historie. Giv det videre er et godt redskab til at få folkets historie ind, ikke bare fortid, men også nutid,« siger Poul Erik Pilgaard.

GIV DET VIDERE

Lokalarkivet i Ringkøbing satte sidste år fokus på Giv det videre og arrangerede blandt andet en erindringscafe i samarbejde med Ringkøbing Bibliotek og Ældre Sagen Ringkøbing-Holmsland.

»Her gjorde vi opmærksom på projektet over for alle, og der kom nogle historier ind, men vi vil meget gerne have flere til at skrive deres erindringer,« siger Poul Erik Pilgaard.

Han opfordrer derfor alle til at gå ind på Giv det videres hjemmeside www.givdetvidere2017.dk og skrive glimt af deres erindringer. Der er en god vejledning, og det er ikke svært at finde rundt i de forskellige emner. Igennem det er spændende at gå på opdagelse i de erindringer, der er kommet ind til projektet.

Poul Erik Pilgaard giver dog det gode råd, at det for mange er bedre at sætte sig stille og roligt ned og skrive på et nyt dokument, som man bagefter kan kopier over på Giv det videres hjemmeside.

HARDSYSSEL TIDENDE • NR: 1 • 2018 • 7

Forside (øverst) og side 7 i det første nummer af Hardsyssel Tidende.

Den nye Politigård på Stationsvej i Holstebro er i øvrigt blevet noget af et tilløbsstykke for foreninger og organisationer i det midt- og vestjyske område. Årsmødet i Historisk Samfund var Jens Kaasgaards tredje lignende arrangement på en uge.

Hardsyssel Tidende er udkommet

- Lærer Frelle Frellesen dømt for mordet på sin kæreste.
- Lad turen gå til Lars' grav på Ulfborg Hede.
- Vores kirkegårde bliver grønne oaser.
- De slagtede godser.
- Erfaren kvinde ved roret på strandingsmuseum

Det er overskrifterne på nogle af artiklerne i det første nummer af gratisavisen »Hardsyssel Tidende«, der udkom i april. Avisen, der er på otte sider, er et nyt initiativ fra Hardsyssel Historisk Samfund med bl.a. det formål at styrke interessen og samle kræfterne for lokalhistoriske emner i det midt- og vestjyske område, øge kendskabet til foreningen og dermed også styrke medlemstallet i foreningen.

Redaktionen af Hardsyssel Tidende består af Bent E. Hansen, der er redaktør, Anette Holm, Jon Høgh, Per Axelsen, Thora Juhl og Per Lunde Lauridsen. Erhard Leach står for opsætningen af avisen, der er trykt på Tarm Bogtryk.

Formanden for Hardsyssel Historisk Samfund, Per Lunde Lauridsen, fortæller her om baggrunden for, at foreningen nu også er blevet avisudgiver:

- I over 110 år har Hardsyssels Årbog været »talerør« for den lokalhistoriske interesse bredt i det midt- og vestjyske område. Det vil vi gerne supplere med løbende at fortælle gode, korte historier med mere aktualitet i et samarbejde med foreninger, professionelle og amatører og andre, der er optaget af og bidrager til at udbrede kendskabet for de mange spændende ting, der er at fortælle i vores område. Det er et forsøg. I første omgang regner vi med, at avisen skal udkomme to-fire gange om året og med max. otte sider i hvert nummer, siger Per Lunde Lauridsen.

Foreninger, lokalhistoriske arkiver m.fl. har mulighed for at sende f.eks. pressemateriale til redaktionen af Hardsyssel Tidende til eventuel brug i avisen. Mailadressen på redaktionen er tidende@hardsyssel.org

Den største udfordring er distributionen af gratisavisen, da det for foreningen vil blive alt for dyrt at distribuere via postvæsenet.

- Vi har fået en unik aftale med områdets biblioteker, så Hardsyssel Tidende lægges frem til fri afbenyttelse på alle biblioteker. Desuden er vi gang med at opbygge et netværk af frivillige, der kan stå for omdeling af avisen til f.eks. læge- og tandlægeklinikker og andre offentlige steder, hvor der kommer mange mennesker. Vi hører gerne fra medlemmer af Historisk Samfund, som vil medvirke ved omdeling af avisen, så den kommer ud til så mange som muligt. Vi vil naturligvis også lægge Hardsyssel Tidende frem ved foreningens arrangementer i løbet af året, siger Per Lunde Lauridsen.